Šiltadaržio St. 4

In 2018, an excavation (three trenches totalling 16.56 m^2) was conducted at Šiltadaržio St. 4, Vilnius (Figs. 1, 2). During the hydro insulation of the foundation, 0.65 m^2 was surveyed and a 1.1–1.6 m thick cultural layer recorded. The upper layers date to the 19th–20th centuries; under them lies a late 16th–17th-century layer, up to 35 cm thick, with structural ceramics and household pottery finds.

Justina Stankevičiūtė

Vilniaus gatvė 37

Vilniaus g. 37 sklypo ŠV dalyje pradėti pastato statybos ir inžinerinių tinklų tiesimo darbai. Pirminių statybos darbų metu, įrengiant polinius pamatus bei po to, darbų vietose detaliuosius tyrimus atliko KVP. Ištirti 524 m^2.

Sklypas tyrinėtas ne kartą. 2013 m. Tauras Poška atliko detaliuosius archeologinius tyrimus (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 370–374). Fiksuotas 4,4 m storio kultūrinis sluoksnis, aptikta Vilniaus gynybinės sienos bei griovio, užpilto XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje, dalis. 2014–2015 m. tiesiant inžinerinius tinklus tyrimus atliko KVP archeologai (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 563). Fiksuoti XIX–XX a. piltiniai sluoksniai su XVII–XX a. radiniais. 2017 m. S. Rutkovskis atliko tyrimus sklypo PV dalyje (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 444–447). Šioje vietoje susiformavęs iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis su įžemyje įgilintomis iki 1,8 m gylio duobėmis. Fiksuotas iki 1,8 m storio nevertingas kultūrinis sluoksnis, po kuriuo tirtas vietomis išlikęs iki 30 cm storio XVI a. kultūrinis sluoksnis. PV kampe, kaip spėjama, tirta Vilniaus miesto gynybinio griovio dalis, užpilta XVI a. 4–5 dešimtmečiais.

Remiantis turimais kartografinių šaltinių duomenis, galima teigti, jog dabartinis Vilniaus g. 37 sklypas XVIII a. 3 dešimtmetyje buvo užstatytas mediniais pastatais, o XIX a. pradžioje šių pastatų nebebuvo. Dabartinis užstatymas pradėtas formuoti tik XIX a. viduryje, o galutinę formą įgavo XX a. 4 dešimtmetyje.

Tyrimų metu perkasa 1 ištirta prieš įrengiant polinius pamatus, ji buvo 8,5x2,5 m dydžio. Likusios perkasos tirtos sugręžus polinius pamatus, nuo jų paliekant 1,5–2,5 m pločio kontrolines juostas. Perkasa 2 buvo 11,5x7,5 m dydžio, perkasa 3 – 10,5x8, perkasa 4 – 14 m ilgio ir 5–6 m pločio, o perkasa 5 netaisyklingos formos 8,5,–14,5 m ilgio ir iki 12 m pločio. Kiemo vietoje žemės paviršius tyrimų vietoje kilo iš R į V pusę, nuo H_{abs}108,00 iki 108,80 m altitudės. Pastatų vietoje žemės paviršius buvo lygus – ties H_{abs}108,00 m altitude, o žemės paviršius į Š nuo pastatų, gretimame sklype, buvo ties H_{abs} 108,90 m aukščiu.

Visame tyrimų plote fiksuota gana panaši situacija. Paviršiniai archeologiškai nevertingi XX a. asfalto ir piltiniai skaldos bei pilko grunto sluoksniai buvo 30–50 cm storio. Po jais glūdėjo pilko smėlio sluoksnis, kuris kai kur buvo visiškai nesusiformavęs, o vietomis (perkasos 4 vietoje) siekė ir 1 m storį. Jis buvo susisluoksniavęs – tarp pilko suplautinio smėlio sluoksnių glūdėjo pilko piltinio grunto sluoksniai. Šiame sluoksnyje pasitaikė tamsiai pilko grunto su gausiu angliukų kiekiu intarpų. Pačiame sluoksnyje, be raudonų ir geltonų plytų fragmentų, archeologinių radinių, leidžiančių datuoti, neaptikta, todėl data nustatyta santykinė – laikotarpis tarp XVI a. I pusės ir XIX a. pabaigos.

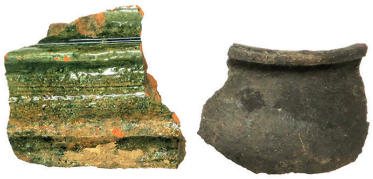
Žemiau šio sluoksnio, maždaug H_{abs} 107,20–107,40 m glūdėjo apie 20 cm storio molio su pilku gruntu ir griuvenomis sluoksnis, kuriame rasta polichromine glazūra dengtų

1 pav. Durpingame sluoksnyje aptiktas koklis. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 1. A stove tile discovered in a peaty layer.

0 10 cm

0 5 cm

2 pav. Smėlinguose ir žvyringuose sluoksniuose aptikti radiniai. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 2. Finds discovered in sandy and gravelly layers.

XVI a. 4–5 dešimtmečiais datuojamų koklių. Šis sluoksnis fiksuotas tik nedideliame apie 4x4 m dydžio plote centrinėje tyrimų ploto dalyje.

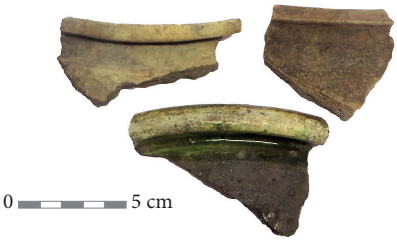
Nuo 10–50 cm gylio tirtas iki 1,5 m storio tamsiai pilkos spalvos durpingas sluoksnis su medienos skiedromis. Šis sluoksnis nefiksuotas tik perkasos 4 ŠV dalyje. Storiausias buvo R dalyje. Jame aptikta pavienių XVI a. I pusei būdingų buitinės ir statybinės keramikos radinių (1 pav.).

Po durpingo grunto sluoksniu tirto ploto PR dalyje tirti piltiniai smėlingi, žvyringi bei griuvenų sluoksniai. Jie buvo nevienodai pasiskirstę, bendras jų storis – 25–30 cm. Jie datuoti XV a. II puse (2 pav.). Žemiau šių sluoksnių aptikta XV a. pradžia datuojamo medinio užstatymo liekanų (3 pav.). Pagal atidengtas liekanas pavyko nustatyti, jog pastatas buvęs orientuotas PR–ŠV kryptimi. Jis buvęs 7,96 m pločio ŠR–PV kryptimis. Pastato PR dalis pateko už tyrimų ploto ribų, tačiau pastatas buvo ne mažiau kaip 9,25 m ilgio. Tyrimų metu grindų lygyje rastos vos kelios buitinės keramikos šukės, datuojamos XV a. Užfiksavus atidengtas liekanas, konstrukcija buvo išardyta. Paaiškėjo, jog po buvusiomis grindimis glūdi piltinio geltono smėlio be priemaišų sluoksnis, supiltas statybų metu. Sluoksnis buvo iki 30 cm storio, apačia fiksuota apie H_{abs}106,05 m aukštyje.

3 pav. Medinio pastato liekanos iš P. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 3. The remains of a wooden building, as seen from the S.

4 pav. Apatiniame sluoksnyje rasta keramika. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 4. Ceramics discovered in the bottom layer.

Vieną geriausiai išlikusią pastato lentą pateikus dendrochronologiniam datavimui nustatyta, jog medis nukirstas 1400 m. rudenį – 1401 m. pavasarį. Nustatyta, jog šiuo laikotarpiu žemės paviršius buvęs ties H_{abs}106,00–106,50 m altitude ir kilo ŠV kryptimi.

Apatinis virš įžemio slūgsojęs pilko smėlingo grunto sluoksnis buvo iki 30 cm storio ir pagal pavienius aptiktus radinius datuotas XV a. Sluoksnyje rasta pavienių buitinės keramikos radinių (4 pav.), varinių aštuoniukės formos diržo sagtelių, pasaginės segės aguoniniais galais buoželė ir varinis svarelis (5 pav.).

Tyrimų pabaigoje įžemyje fiksuotos 92 duobės ir ruožai (6 pav.). Didžioji jų dalis be

5 pav. Apatinio sluoksnio radiniai: 1, 4 – diržo sagtelės; 2 – pasaginės segės aguoniniais galais buoželė; 3 – varinis svarelis. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 5. Finds from the bottom layer: 1, 4 – a small belt buckle; 2 – a penannular brooch with a poppy head knob terminal; 3 – a small copper weight.

radinių, todėl jų datavimas nenustatytas. Didžioji dalis duobių, kuriose aptikta buitinės keramikos šukių, datuojamos XVI a. Atskirai reiktų paminėti ploto PR kampe po XVI a. I pusės sluoksniu atidengtą duobę. Ji buvo 3,2x2,8 m dydžio, tačiau tęsėsi už R ir V pjūvių. Įrengiant ją suardytos anksčiau aprašytos medinio pastato liekanos. Viršutinė duobės dalis buvo užpilta pilkšvu žvyru, po kuriuo aptikta

6 pav. Įžemyje įgilintos duobės perkasoje 3 iš Š. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 6. Pits dug into sterile soil, as seen from the N in Trench 3.

7 pav. Šulinio liekanų vaizdas iš viršaus. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 7. The remains of the well, as seen from above.

šulinio liekanų. Atidengti 3 šulinio kampai (ŠR, ŠV ir PV) – nustatyta, jog šulinys buvęs 2x1,8 m dydžio išorėje ir 1,65x1,45 m viduje (7 pav.). Šulinys pastatytas iš 4–30 cm skersmens pusrąsčių. Šulinio viduje įsigilinta iki 1,2 m. Atsimušus į akmenis įžemis nepasiektas. Viršutinis šulinio rąstas paimtas dendrochronologiniams tyrimams. Atlikus analizę nustatyta, jog didžiausia tikimybė, jog medis buvo nukirstas 1456–1477 m. Kadangi likusi šulinio dalis būsimoms statyboms netrukdė – šioje vietoje būsimas projektinis darbų gylis buvo apie H_{abs}106,00 m, šulinio liekanos užpiltos švariu žvyru ir paliktos.

Tyrimų ploto ŠV kampe po XX a. piltiniais sluoksniais ties H_{abs}107,40–108,30 m, apie 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus buvo atidengtos mūro liekanos, sudarytos iš dviejų dalių. Pirmoji dalis *M1* L formos – ilgoji kraštinė orientuota Š–P kryptimi ir buvo 3,9 m ilgio, 90 cm pločio, o trumpoji kraštinė 90 cm ilgio, 70 cm pločio. Ilgoji tęsėsi už tyrimų ploto P ribos, o trumpoji turėjo tęstis už V ribos, tačiau buvo suardyta XX a. II pusėje įrengiant šiluminę trasą. Mūrui naudotos rausvos 26–28x14–15x6–7 cm dydžio plytos bei įvairaus dydžio akmenys, rišti kalkių skiediniu, tik arka sumūryta iš rausvų, gelsvų 22–26x12x5-6 cm dydžio plytų. Išlikęs maksimalus fragmento aukštis 1,55 m. Mūras datuojamas XIX a. Antroji dalis *M2* atidengta palei pirmosios Š pakraštį 1,2 m gylyje. Ji buvo 1,2x1,2 m dydžio, išlikusi iki 1 m aukščio. Sumūryta iš įvairaus dydžio akmenų ir griuvenų fragmentų, rištų biriu pilkšvu kalkių skiediniu.

Vilniaus St. 37

A 524 m^2 area was excavated on the plot at Vilniaus St. 37 and a cultural layer up to 2.3 m thick recorded (Fig. 6). The upper worthless cultural layers were 30–80 m thick. Below them lay 1–1.8 m thick, first half – mid-16th-century fill layers (Figs. 2, 3), followed by a fragmentally formed layer from the second half of the 15th century. The remains of an early 15th-century wooden structure were discovered in the SE part of the excavated area (Fig. 3). It was determined that the ground's surface during this period was at an altitude of H_{abs}106.00–106.50 m with the ground rising to the NW. The bottom layer atop the sterile soil was preliminarily dated on the basis of the isolated finds in it to the 15th century (Figs. 4, 5). The remains of a well dating to the late 15th century were discovered (Fig. 7). The well was used for a long time and filled only in the 16th century.